

Hoe voorkomen we dat zzp'ers de armen van de toekomst worden?

Nederland telt steeds meer zelfstandigen zonder personeel. Het merendeel van hen heeft niets geregeld voor hun pensioen. Hoe zorgen we dat zij straks niet massaal aan de bedelstaf geraken?

VOLGENS HET CBS TELT NEDERLAND inmiddels meer dan 800.000 'zelfstandigen zonder personeel' (zzp'ers). Al bestempelen cynici deze groep liever als 'zelfstandigen zonder perspectief'. Minder dan de helft van hen heeft goed voor zijn pensioen gezorgd. Hoe voorkomen we dat de zzp'ers van nu de armen van de toekomst worden?

Hoogleraar macro-economie Casper van Ewijk: 'Ongeveer een kwart van de zzp'ers verdient goed. Deze groep heeft meestal ook een goede regeling voor de toekomst getroffen. Een groeiende groep zzp'ers van dezelfde omvang verdient echter te weinig om zich een pensioenverzekering te kunnen veroorloven.' In sommige landen lost de overheid dat op met strenge regels: 'In Chili moet iedereen zich verplicht voor zijn pensioen verzekeren.' Volgens van Ewijk is verzekeren beter dan sparen: 'Zo voorkom je dat je op je tachtigste opeens 400.000 euro hebt die je

'INVESTEER IN JE OUDEDAGSVORZIENING DOOR GEZOND TE LEVEN.'

liever eerder had uitgegeven, of dat je op je negentigste juist geld tekortkomt omdat je ouder wordt dan je had voorzien.' Zzp'ers zouden een coöperatie kunnen starten waarin ze samen met mensen uit vergelijkbare beroepen hun pensioen regelen. 'Deze oplossing past goed bij het heterogene karakter van de zzzp-

'BEGIN EEN COÖPERATIE MET MENSEN UIT HETZELFDE BEROEP.'

groep. Zo houden zij hun pensioen in eigen hand.' Van Ewijk wijst erop dat de grens tussen werk en pensioen vervaagt. Mensen willen tot op steeds hogere leeftijd doorwerken. 'Dat past bij het karakter van de ondernemende en pragmatische zzp'er: je werkt naar vermogen.' Je moet daar als oudere natuurlijk nog wel toe in staat zijn. De econoom: 'Dat is nog een andere manier om te investeren in je oudedagvoorziening: gezond leven.'

Volgens sociaal psychologe Arianne van der Wal zit het in de menselijke natuur om zich niet met de toekomst bezig te houden. 'Deze neiging stamt nog uit de prehistorie waarin overleven afhing van het maximaliseren van de opbrengsten in het hier en nu.' In onzekere tijden vallen mensen terug op dit oerinstinct. 'Terwijl mensen in loondienst kunnen rekenen op een vast maandelijks inkomen, moeten zzp'ers maar afwachten of ze voldoende klanten binnenhalen.' Het is begrijpelijk dat veel zzp'ers zich dan niet met hun pensioen bezighouden. Volgens Van der Wal is het een slecht idee om zzp'ers in een voorlichtingscampagne te wijzen op de gevaren van het onverzekerd rondlopen. Dat leidt tot de *verzekeringsparadox*: 'Je vergroot met zo'n campagne het gevoel van onzekerheid, waardoor ze nog minder geneigd zijn zich te verzekeren.' In plaats daarvan moet de overheid een positieve campagne voeren waarin de nadruk ligt op de directe opbrengsten van een goed geregeld pensioen, zoals

PENSIOEN IN EIGEN HAND 'Het kind is dé klassieke verzekering tegen de straffe oude dag.'

'ORGANISEER MOOIE PENSIOENWANDELINGEN.'

zorgeloosheid en een gerust hart. Uit eigen onderzoek van Van der Wal blijkt bovendien dat contact met de natuur mensen meer toekomstgericht maakt. 'Je zou de pensioenwandelings kunnen introduceren, waarin pensioenuitvoerders in een natuurlijke omgeving met zzp'ers praten over hun toekomst.'

Jurist Mark Boumans doet onderzoek naar de toegang tot het pensioenstelsel. Hij vermoedt dat veel zzp'ers zich niet goed verzekeren omdat ze naast uitstelgedrag ook last kunnen hebben van keuzestress. 'Er zijn genoeg mogelijkheden om een oudedagvoorziening te treffen. Maar bij welke aanbieder? Welke vorm en welke inleg? Een lijfrente?

Sparen bij een bank? Of blijf je bij het pensioenfonds van je voormalige werkgever? Hier ligt een kans voor de financiële sector. Die zou goede en vooral begrijpelijke pensioenvoorzieningen voor zzp'ers moeten aanbieden. Als zzp'ers geen pensioen opbouwen, hoeft dat niet voor iedereen een probleem te zijn. Ze krijgen altijd nog een AOW-uitkering. Bouman: 'De vraag is of men daar genoeg aan heeft om de levensstandaard na pensionering te behouden.' Bovendien: als grote groepen zzp'ers geen pensioen opbouwen, kan dat straks tot hoge kosten voor de samenleving leiden. Zij vallen straks massaal terug op collectieve voorzienin-

'BIED ALS FINANCIËLE SECTOR GOEDE EN BEGRIPPELIJKE PENSIOENVOORZIENINGEN AAN.'

gen zoals zorg- en huurtoeslag. Boumans vindt de zogeheten *opt-out* constructie daarvoor een interessante oplossing. Elke zzp'er is dan automatisch verzekerd, maar heeft de mogelijkheid die op te zeggen. 'Daarmee hou je keuzevrijheid, maar je geeft mensen wel een duwtje. De huidige wetgeving maakt dit al mogelijk.'

Die *opt-out* verzekering spreekt ook econoom en filosoof Paul Teule aan: 'In het Verenigd Koninkrijk heeft het gewerkt.' Veel mensen schatten volgens Teule de toekomst te optimistisch in: ze denken dat bepaalde kansen op tegenslagen niet voor hen gelden. Dit optimisme motiveert om aan het werk te gaan en een mooi bedrijf op te zetten, maar het leidt ook tot onderverzekering. Teule wil zzp'ers ertoe aanzetten een verzekering af te sluiten. 'Verzekeringen kunnen alleen bestaan doordat mensen collectief hun risico spreiden. Een verzekeraar met maar één klant heeft hetzelfde financiële risico als de verzekerde. Hoe minder mensen zich verzekeren, hoe

'ALLEEN ZZP'ERS MET EEN PENSIOENVERZEKERING KRIJGEN FISCALE VOORDELEN.'

duurder een verzekering wordt. Een individuele keuze om je niet te verzekeren maakt het voor anderen duurder dit wel te doen.'

Roger Laeven, hoogleraar verzekerings-economie, vindt het een nog groter probleem dat veel zzp'ers ook geen arbeidsongeschiktheidsverzekering hebben. Dat kan tot grote problemen leiden voor zzp'ers. Met mogelijk hoge maatschappelijke kosten als gevolg. Laeven stelt voor de fiscale voordelen voor zzp'ers, zoals de ondernemersaftrek, alleen nog te verstrekken op voorwaarde dat ze een deugdelijke pensioenregeling en arbeidsongeschiktheidsdekking hebben opgebouwd. 'Wie aanspraak wil maken op fiscale voordelen, moet bewijzen dat hij zijn financiële risico's goed beheert.'

Volgens filosoof Jelle van Baardewijk kunnen zzp'ers altijd nog terugvallen op de oudste pensioenverzekering ter wereld: 'Veel zzp'ers hebben tijd over als het zakelijk even tegenzit. Het zou niet gek zijn om die tijd te besteden aan het ouderschap, in plaats van een gedroomde carrière in coaching, muziek of storytelling. Die droom komt voor velen toch niet uit. Maar het familieleven is er vaak wel. Het kind is dé klassieke verzekering tegen de straffe oude dag. Zeker als ook de AOW in de toekomst wordt versoberd, is het helemaal niet gek om een gezin te stichten.' ■

DE OPLOSSERS

In de rubriek De Oplossers presenteert onderzoeksbureau Tertium antwoorden op complexe vragen die zijn voorgelegd aan meer dan 400 wetenschappers van VU en UvA. Kijk op www.deoplossers.nl voor een overzicht van de interessantste bijdragen over de vraag van deze week.